

พจนานุกรมศัพท์เภสัชศาสตร์ – ๒

คณะกรรมการติดตามผลการจัดทำหนังสือศัพท์เภสัชศาสตร์และจัดทำพจนานุกรมศัพท์เภสัชศาสตร์
สภาเภสัชกรรม

คำชี้แจง

ด้วยคณะกรรมการติดตามผลการจัดทำหนังสือศัพท์เภสัชศาสตร์และจัดทำพจนานุกรมศัพท์เภสัชศาสตร์ สภาเภสัชกรรม อยู่ระหว่างการเตรียมคำอธิบายศัพท์บัญญัติที่ปรากฏในหนังสือศัพท์เภสัชศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๑ (พิมพ์ครั้งที่ ๒) สำหรับจัดทำเป็นพจนานุกรมศัพท์เภสัชศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งนับเป็นพจนานุกรมเล่มแรกของ วิชาชีพเภสัชกรรมไทย โดยได้บรรจุคำอธิบายศัพท์เภสัชศาสตร์ที่สำคัญและใช้บ่อยเพื่อเป็นแหล่งความรู้เบื้องต้นสำหรับเภสัชกร นิสิตนักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้ ในขั้นตอนการดำเนินงาน นอกจากราชบัณฑิตยสถานจะกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ และทางภาษาได้ตรวจสอบความถูกต้องในผลงานแล้ว คณะกรรมการฯ มีความประสงค์ที่จะทยอยเผยแพร่คำอธิบายศัพท์ เภสัชศาสตร์ดังกล่าวผ่านทางสื่อต่าง ๆ ดังเช่น วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ ที่ท่านถืออยู่นี้ เพื่อประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมจากเภสัชกรผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรวิชาชีพสุขภาพที่เกี่ยวข้อง หากท่านมีข้อคิดเห็นประการ ใดเกี่ยวกับคำอธิบายศัพท์ดังปรากฏในเอกสารเผยแพร่นี้ ขอให้โปรดส่งข้อคิดเห็นของท่านมาตามที่อยู่ด้านล่าง เพื่อ คณะกรรมการฯ จักได้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาต่อไป ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร. เกษกรหญิงอรลักษณ์ แพร่ตกุล

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๖๓ ถนนรังสิต-นครนายก

อ.องครักษ์ นครนายก ๒๖๑๒๐

หรือทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : ornaksana@swu.ac.th

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
absorbance	ความดูดกลืนรังสี	น. ค่าแสดงการดูดกลืนพลังงานแสงที่ความยาวคลื่นต่าง ๆ ของสารละลาย ในทางสเปกโทรสโกปี ค่าความดูดกลืนรังสี (A) ได้จากสมการ $A_\lambda = -\log_{10} (I / I_0)$ เมื่อ I คือ ความเข้มของแสงหลังส่องผ่านสารละลาย, I ₀ คือ ความเข้มของแสงก่อนส่องผ่านสารละลาย (แสงตกกระทบบ)
absorbent	๑. ตัวดูดซึม, สารดูดซึม ๒. -ดูดซึมได้	น. สารที่สามารถดูดซึมสารอื่นเข้าในตัว และสามารถกักไว้โดยการแทนที่อากาศหรือการพองตัว ตัวอย่างสารดูดซึม เช่น สำลี ฟองน้ำ เจล พอลิ-เมอร์บางชนิด ส่วนสารที่ถูกดูดซึมมักเป็นของเหลว แต่อาจเป็นแก๊สก็ได้ ว. คำที่ใช้อธิบายสมบัติของสารดูดซึม

(ต่อ)

คณะกรรมการติดตามผลการจัดทำหนังสือศัพท์เภสัชศาสตร์ และจัดทำพจนานุกรมศัพท์เภสัชศาสตร์ สภาเภสัชกรรม:

รศ. ญ.ปรานี ใจอาจ ประธานคณะกรรมการ, รศ. ดร. ญ.เฉลิมศรี กุมมากร, ภก.วิศิษฐ์ ประวิณวงศ์วุฒิ, รศ. ญ.สมใจ นครชัย,

รศ. ดร. ญ.อรลักษณ์ แพร่ตกุล, รศ. ดร. ญ.นลินี พูลทรัพย์, น.ส.ศิริพร อินทรเชียรศิริ, นางนัยนา วราวัศวดี อนุกรรมการ,

ผศ. ญ.นารัต เกษตรทัต อนุกรรมการและเลขานุการ

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
absorption base	ยาพื้นชนิดดูดน้ำ	น. ยาพื้นกึ่งแข็งประเภทหนึ่งที่สามารถดูดน้ำเข้าไว้ในตัวได้ โดยยังคงความเหนียวและความเป็นเนื้อเดียวหลังผสมเข้ากับน้ำที่เติมเข้าไป ตัวอย่างเช่น ยาพื้นชนิดเป็นมัน (oleaginous base) ที่มีลากลินเป็นส่วนประกอบจะสามารถดูดน้ำจำนวนน้อย ๆ ได้ แล้วเปลี่ยนสภาพเป็นอิมัลชันชนิดน้ำในน้ำมัน (w/o emulsion)
accelerated stability testing	การทดสอบเสถียรภาพแบบเร่ง	น. การทดสอบความคงสภาพของตัวยาหรือตำรับยาในสภาวะแวดล้อมที่รุนแรงกว่าปกติ มักทดสอบที่อุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิห้อง หรือที่อุณหภูมิต่ำใกล้จุดเยือกแข็ง หรือสลับกันเป็นวงรอบ ทั้งนี้เพื่อจะทำนายเสถียรภาพของตัวยาหรือตำรับยานั้นเมื่อเก็บไว้เป็นเวลานาน การทดสอบประกอบด้วย การหาปริมาณตัวยาสำคัญคงเหลือตามช่วงเวลาที่กำหนด รวมทั้งการตรวจสอบสมบัติทางเคมีฟิสิกส์ที่อาจเปลี่ยนไป เช่น ลักษณะทางกายภาพ สี รสชาติ การละลาย
accreditation, hospital (HA)	การรับรองคุณภาพ โรงพยาบาล (เอชเอ)	น. กระบวนการประเมินตนเองและประเมินโดยองค์กรภายนอก เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด และเพื่อให้โรงพยาบาลมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
accuracy	ความแม่นยำ	น. ระดับความใกล้เคียงของค่าที่วัดได้จากการทดลองหรือจากการคำนวณเทียบกับค่าจริง (true value) ดังรูป [ดู precision ประกอบ]

	แม่นยำ	ไม่แม่นยำ
เที่ยง		
ไม่เที่ยง		

acid-base balance	ดุลกรด-เบส	น. การปรับความเข้มข้นของไฮโดรเจนไอออนในร่างกายให้มีค่าเพื่อระหว่าง ๗.๓๕-๗.๔๕ ซึ่งเป็นช่วงพีเอชที่เซลล์ทำงานตามปกติ
active constituent	๑. สารออกฤทธิ์, สารมีฤทธิ์ ๒. ตัวยาหลัก, ตัวยาสำคัญ	ดู <i>active ingredient</i>
active ingredient	๑. สารออกฤทธิ์, สารมีฤทธิ์ ๒. ตัวยาหลัก, ตัวยาสำคัญ	น. สารที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา หรือสารที่ส่งผลต่อโครงสร้างหรือการทำงานของอวัยวะในร่างกายคนหรือสัตว์ ใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา ป้องกันโรคและอาการต่าง ๆ น. ส่วนประกอบในตำรับยาซึ่งทำหน้าที่เป็นสารออกฤทธิ์ [มีความหมายเหมือนกับ <i>active constituent</i> และ <i>active principle</i>]
active principle	๑. สารออกฤทธิ์, สารมีฤทธิ์ ๒. ตัวยาหลัก, ตัวยาสำคัญ	ดู <i>active ingredient</i>
adsorbate	สิ่งถูกดูดซับ, ตัวถูกดูดซับ	น. โมเลกุลหรืออะตอมที่เกาะอยู่บนผิวหรือในรูพรุนของสารดูดซับ (adsorbent)

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
adsorbent	๑. ตัวดูดซับ, สารดูดซับ	น. สารที่สามารถดึงดูดแก๊สหรือของเหลวด้วยแรงระหว่างโมเลกุล ให้มาเกาะสะสมอยู่บนผิว มักเป็นสารที่มีความพรุนและมีพื้นที่ผิวมาก ตัวอย่างเช่น เจลซิลิกา อะลูมินา ถ่านกัมมันต์
	๒. -ดูดซับ	ว. คำที่ใช้อธิบายลักษณะของสารที่มีสมบัติเป็นตัวดูดซับ
aftertaste	รสค้าง	น. รสชาติที่ยังคงรับรู้ได้ในปากหลังกลืนหรือดื่มสารที่ให้รสนั้นแล้ว โดยรสค้างอาจเหมือนหรือต่างจากรสเดิมก็ได้ เช่น ชันซุสเกอร์ (saccharin) มีรสค้างเป็นรสขม ในขณะที่รสเดิมเป็นรสหวาน
air suspension coating	การเคลือบแบบแขวนลอยในอากาศ	น. การเคลือบโดยอาศัยหลักการของเทคโนโลยีฐานกอสภาพของไหล โดยการพ่นลมหรืออากาศผ่านกองอนุภาคของแข็งให้ลอยขึ้นในแนวตั้ง อนุภาคจะเกิดการเคลื่อนไหว และไหลวนขึ้น-ลงเป็นวงรอบ อนุภาคเหล่านี้จะถูกพ่นด้วยสารเคลือบเป็นรอบ ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยหัวพ่นสารเคลือบอาจติดตั้งอยู่บริเวณฐานด้านล่าง ด้านบน หรือด้านข้าง การเคลือบวิธีนี้นิยมใช้เคลือบอนุภาคนขนาดเล็กหรือเพลเลตที่มีขนาดระหว่าง ๑๐๐ - ๒,๐๐๐ ไมครอน [ดู fluid bed technology ประกอบ]
alternative medicine	การแพทย์ทางเลือก	น. ระบบการวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันโรค ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดและวิธีการที่แตกต่างไปจากการแพทย์แผนปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การใช้ยาสมุนไพร การฝังเข็ม สุนัขบำบัด การแพทย์อายุรเวท ฯลฯ
ampoule	แอมพูล, หลอดยาฉีด	น. ภาชนะบรรจุยาฉีดปริมาณน้อย ทำด้วยแก้วชนิดใสหรือแก้วสีชา มีลักษณะเป็นหลอดยาว ส่วนบนมีคอคอดและรอยบากไว้สำหรับตัด โดยมากมีขนาดบรรจุระหว่าง ๑ - ๒๕ มิลลิลิตร [มีความหมายเหมือนกับ ampul และ ampule; ดู small volume parenteral ประกอบ]
ampul	แอมพูล, หลอดยาฉีด	ดู ampoule
ampule	แอมพูล, หลอดยาฉีด	ดู ampoule
analytical balance	เครื่องชั่งวิเคราะห์	น. เครื่องมือใช้ชั่งมวลสารความเที่ยงสูง มักใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณทางเคมี
analytical chemistry	เคมีวิเคราะห์	น. ศาสตร์สาขาหนึ่งทางเคมีที่ว่าด้วยองค์ประกอบและโครงสร้างของสารทั้งสารเคมีและสารธรรมชาติ เพื่อการพิสูจน์เอกลักษณ์ การแสดงลักษณะเฉพาะ และการหาปริมาณของสาร นำมาใช้ในทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น ในทางชีวการแพทย์, การควบคุมคุณภาพเภสัชภัณฑ์, สิ่งแวดล้อม, นิติวิทยาศาสตร์
analytical method	วิธีวิเคราะห์	น. กระบวนการที่ใช้ในการแสดงลักษณะเฉพาะ (characterization) การหาปริมาณ (assay) และ/หรือการแยก (separation) สารผสม สารประกอบ วัตถุต่าง ๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อยของสารนั้น
antibiotic	๑. ยาปฏิชีวนะ, สารปฏิชีวนะ	น. ยาที่มีฤทธิ์ฆ่าหรือยับยั้งการเจริญของจุลชีพก่อโรคในขนาดที่เจือจาง ซึ่งไม่เป็นพิษรุนแรงต่อคน สัตว์ หรือพืช มีประโยชน์ในการบำบัดโรคติดเชื้อ
	๒. -ปฏิชีวนะ	ว. คำที่ใช้อธิบายสมบัติของสารที่มีฤทธิ์ฆ่าหรือยับยั้งการเจริญของจุลชีพ
atomisation	การทำให้เป็นละออง	ดู atomization
atomisation pressure	ความดันทำให้เป็นละออง	ดู atomization pressure
atomization	การทำให้เป็นละออง	น. การทำให้ของเหลวแตกออกเป็นละอองหรือหยดขนาดเล็ก โดยการฉีดพ่นของเหลวออกจากหัวฉีด (nozzle) หรือปืนฉีด (spray gun) พร้อมกับอัดอากาศผ่าน หรือใช้อุปกรณ์พ่นละอองลักษณะอื่น [มีความหมายเหมือนกับ atomisation]

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
atomization pressure	ความดันทำให้เป็นละออง	น. ความดันอากาศต่อหน่วยพื้นที่ซึ่งใช้ในการฉีดพ่นของเหลวออกจากหัวฉีด (nozzle) ของเครื่องเคลือบ หน่วยที่นิยมใช้ เช่น ปอนด์ต่อตารางนิ้ว (psi) บาร์ (bar) ความดันพ่นละอองส่งผลโดยตรงต่อขนาดหยดของละอองพ่น กล่าวคือ ถ้าความดันสูงขึ้น ขนาดละอองพ่นจะเล็กลง [มีความหมายเหมือนกับ <i>atomisation pressure</i>]
Ayurvedic medicine	การแพทย์อายุรเวท	น. รูปแบบหนึ่งของการแพทย์ทางเลือกซึ่งเป็นระบบการแพทย์แผนโบราณของอินเดีย ให้การรักษาทั้งทางกาย ใจ และจิตวิญญาณแบบองค์รวม โดยเน้นที่การควบคุมอาหาร การรักษาด้วยสมุนไพร การออกกำลังกาย การทำสมาธิ การกำหนดลมหายใจ และการนวดกดจุด
balance, analytical	เครื่องชั่งวิเคราะห์	น. เครื่องมือใช้ชั่งมวลสารความเที่ยงสูง มักใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณทางเคมี
balance, acid-base	ดุลกรด-เบส	น. การปรับความเข้มข้นของไฮโดรเจนไอออนในร่างกายให้มีค่าที่เอชระหว่าง ๗.๓๕ - ๗.๔๕ ซึ่งเป็นช่วงพีเอชที่เซลล์ทำงานตามปกติ
balsam	ยางใสหอม	น. ยางใสที่มีกลิ่นหอม ได้จากพืชหลายชนิด ประกอบด้วยกรดเบนโซอิก และ/หรือกรดซินนามิก หรือเอสเทอร์ของสารทั้งสองนี้ในปริมาณสูง รวมอยู่กับชัน (resin) ใช้ทำยาหรือทำเครื่องหอม เช่น กายาน
base, absorption	ยาพื้นชนิดดูดน้ำ	น. ยาพื้นกึ่งแข็งประเภทหนึ่งที่สามารถดูดน้ำเข้าไว้ในตัวได้ โดยยังคงความเหนียวและความเป็นเนื้อเดียวหลังบดผสมเข้ากับน้ำที่เติมเข้าไป ตัวอย่างเช่น ยาพื้นชนิดเป็นมัน (oleaginous base) ที่มีลาลินเป็น ส่วนประกอบจะสามารถดูดน้ำจำนวนน้อย ๆ ได้ แล้วเปลี่ยนสภาพเป็นอิมัลชันชนิดน้ำในน้ำมัน (w/o emulsion)
binomial nomenclature	การตั้งชื่อแบบทวินาม	น. ระบบการตั้งชื่อทางวิทยาศาสตร์ของสิ่งมีชีวิต ประกอบด้วยคำภาษาลาตินสองคำ คำแรกเป็นชื่อสกุล คำหลังเป็นชื่อชนิด (species) เช่น <i>Oryza sativa</i> คือ ข้าว, <i>Homo sapiens</i> คือ มนุษย์ ทั้งนี้ชื่อทางวิทยาศาสตร์ต้องใช้ตัวเอน
biogenesis	กำเนิดชีวิตจากสิ่งมีชีวิต	น. การเกิดขึ้นของสิ่งมีชีวิตหรือสารเคมีจากสิ่งมีชีวิต บางครั้งเป็นการคาดคะเนโดยยังไม่มีผลการทดลองเพื่อพิสูจน์ [ดู <i>biosynthesis</i> ประกอบ]
biosynthesis	ชีวสังเคราะห์	น. การสร้างสารเคมีโดยเซลล์ของสิ่งมีชีวิต อาจโดยกระบวนการสังเคราะห์สารโมเลกุลเล็กให้ใหญ่ขึ้น หรือการสลายตัวของสารโมเลกุลใหญ่ก็ได้ [ดู <i>biogenesis</i> ประกอบ]
bitter tonic	ยาขมบำรุง	น. ยาบำรุงชนิดหนึ่ง มีรสขม ช่วยเจริญอาหาร แก้ไข้ ช่วยย่อย รสขมในตำรับยามักได้จากสมุนไพร เช่น บอระเพ็ด มะระ ขี้เหล็ก ประทัดใหญ่
botanicals	พฤกษากันท์	น. ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากส่วนต่าง ๆ ของพืช หรือสารสกัดจากพืช เพื่อใช้เป็นยา เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่น ๆ
buffer solution	สารละลายบัฟเฟอร์	น. สารละลายในน้ำของกรดอ่อนและคู่เบส (conjugate base) ของกรดนั้น หรือเบสอ่อนและคู่กรด (conjugate acid) ของเบสนั้น สารละลายบัฟเฟอร์จะมีการเปลี่ยนแปลงของพีเอชเพียงเล็กน้อยเมื่อเติมกรดหรือเบสจำนวนไม่มาก มักใช้ในการตั้งตำรับยาแบบของเหลวที่ต้องการควบคุมพีเอชให้คงที่ เพื่อช่วยเพิ่มเสถียรภาพของตัวยาสำคัญ
care, managed	การบริหารภายใต้ระบบจัดการ, การดูแลภายใต้ระบบจัดการ	น. ระบบการดูแลสุขภาพที่ควบคุมการใช้บริการและค่าใช้จ่าย โดยมีเป้าหมายให้การบริการดูแลสุขภาพมีความเหมาะสมและคุ้มค่า

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
care, pharmaceutical	การบริหารทางเภสัชกรรม, การดูแลทางเภสัชกรรม	น. การปฏิบัติที่เน้นผู้ป่วยเป็นสำคัญ เภสัชกรเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการรักษาของผู้ป่วย เพื่อให้ได้ผลการรักษาที่ต้องการ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย
care plan	แผนการบริหาร, แผนการดูแล	น. กำหนดการเพื่อให้ผู้ป่วยมีความรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบำบัด หรือเพื่อป้องกัน/แก้ไขปัญหามาจากยา
cathartic	ยาถ่าย, ยารุ	น. ยาที่กระตุ้นการขับอุจจาระของลำไส้อย่างรุนแรง ใช้ในกรณีที่ต้องการกำจัดกากอาหารให้หมดจากลำไส้ [<i>มีความหมายเหมือนกับ purgative</i>]
Cha-laew	เฉลว	น. เครื่องทำด้วยดอก หักขัดกันเป็นมุม ๆ ตั้งแต่ ๓ มุมขึ้นไป สำหรับปักหม้อยา บักสิ่งของที่จะขาย หรือปักบอกเขต เพื่อเป็นเครื่องหมายห้ามละเมิด อาจเรียกว่า ฉลิว ตาเหลว ตาแหลว
chemistry, analytical	เคมีวิเคราะห์	น. ศาสตร์สาขาหนึ่งของเคมีที่ว่าด้วยองค์ประกอบและโครงสร้างของสารทั้งสารเคมีและสารธรรมชาติ เพื่อการพิสูจน์เอกลักษณ์ การแสดงลักษณะเฉพาะ และการหาปริมาณของสาร นำมาใช้ในทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น ในทางชีวการแพทย์, การควบคุมคุณภาพเภสัชภัณฑ์, สิ่งแวดล้อม, นิติวิทยาศาสตร์
chemosystematic	อนุกรมวิธานเชิงเคมี	ดู <i>chemotaxonomy</i>
chemotaxonomy	อนุกรมวิธานเชิงเคมี	น. วิธีการจัดแบ่งประเภทพืชและสัตว์ โดยอาศัยข้อมูลความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างขององค์ประกอบทางเคมีในสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น [<i>มีความหมายเหมือนกับ chemosystematic</i>]
clerkship	การฝึกปฏิบัติงาน	น. กระบวนการที่แพทย์หรือบุคลากรวิชาชีพสุขภาพฝึกปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยแต่ละรายโดยตรง
coating, air suspension	การเคลือบแบบแขวนลอยในอากาศ	น. การเคลือบโดยอาศัยหลักการของเทคโนโลยีฐานกอสภาพของไหล โดยการพ่นลมหรืออากาศผ่านกองอนุภาคของแข็งให้ลอยขึ้นในแนวตั้ง อนุภาคจะเกิดการเคลื่อนไหว และไหลวนขึ้น-ลงเป็นวงรอบ อนุภาคเหล่านี้จะถูกพ่นด้วยสารเคลือบเป็นรอบ ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยหัวพ่นสารเคลือบอาจติดตั้งอยู่บริเวณฐานด้านล่าง ด้านบน หรือด้านข้าง การเคลือบวิธีนี้นิยมใช้เคลือบอนุภาคนาขนาดเล็กหรือเพลเลตที่มีขนาดระหว่าง ๑๐๐ - ๒,๐๐๐ ไมครอน [<i>ดู fluid bed technology ประกอบ</i>]
constituent, active	๑. สารออกฤทธิ์, สารมีฤทธิ์	ดู <i>active ingredient</i>
continuing pharmacy education (CPE)	๒. ตัวยาหลัก, ตัวยาสำคัญ	
core tablet	การศึกษาต่อเนื่องทางเภสัชศาสตร์ (ซีพีอี)	น. การศึกษาด้านเภสัชศาสตร์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ภายหลังสำเร็จการศึกษา จัดโดยหน่วยงานที่สภาเภสัชกรรมรับรอง กำหนดเป็นจำนวนหน่วยกิตของการประชุมวิชาการ หรือโดยวิธีอื่น
CPE (continuing pharmacy education)	ยาเม็ดแกน	น. ยาเม็ดที่เตรียมขึ้นเพื่อนำมาใช้เคลือบด้วยฟิล์มพอลิเมอร์ ชั้นน้ำตาลหรือชั้นเคลือบเพื่อทดแทนการปลดปล่อยยา มักได้จากการตอกอัด โดยยาเม็ดแกนต้องมีสมบัติเชิงกลตามที่กำหนด เช่น มีความแข็งแรงสูงพอที่จะคงรูปและทนต่อการเสียดสีระหว่างกระบวนการเคลือบได้
	ซีพีอี (การศึกษาต่อเนื่องทางเภสัชศาสตร์)	น. การศึกษาด้านเภสัชศาสตร์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ภายหลังสำเร็จการศึกษา จัดโดยหน่วยงานที่สภาเภสัชกรรมรับรอง กำหนดเป็นจำนวนหน่วยกิตของการประชุมวิชาการ หรือโดยวิธีอื่น

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
crude drug	เครื่องยา	น. ตัวยาในลักษณะที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ ยังไม่ถูกดัดแปลง มักได้จากสมุนไพร ได้แก่ พืช สัตว์ และแร่ธาตุ รวมถึงสิ่งสกัดหยาบ สิ่งซึมเยิ้มข้น (exudate) สารที่เตรียมได้จากสมุนไพร เช่น แป้ง ไข น้ำมัน
daily dose distribution system	ระบบการจ่ายยาแบบรายวัน	น. ระบบการกระจายยาไปตามหอผู้ป่วยและหน่วยต่าง ๆ ในโรงพยาบาล โดยกำหนดเป็นปริมาณยาที่ผู้ป่วยแต่ละรายใช้ใน ๑ วัน
DDD (defined daily dose)	ดีดีดี (ขนาดยากำหนดต่อวัน)	น. หน่วยของการวัดปริมาณการบริโภคยา ใช้เปรียบเทียบปริมาณการบริโภคยาระหว่างโรงพยาบาลหรือระหว่างประเทศ การคำนวณค่าขนาดยากำหนดต่อวันจะใช้ค่าเฉลี่ยของขนาดยาคงระดับ (average maintenance dose) ต่อวันในผู้ใหญ่ในข้อบ่งใช้หลักของยานั้น [ดู <i>maintenance dose</i> ประกอบ]
decoction	๑. การต้ม	น. วิธีหนึ่งในการสกัดสมุนไพร เริ่มจากการลดขนาดโดยบดหรือหั่น แล้วจึงต้มในน้ำ เพื่อให้ตัวยาละลายออกมา จากนั้นจึงกรองเอาชิ้นส่วนของสมุนไพรออกไป นิยมใช้กับสมุนไพรที่มีความแข็ง เช่น ราก เปลือก กระดุก วิธีนี้ใช้ในกรณีที่มีตัวยาสาคัญละลายน้ำและทนความร้อนได้ดี เมื่อต้มแล้วไม่ควรเก็บคั่งคั้นเพราะบูดง่าย
	๒. ยาต้ม	น. รูปแบบหนึ่งของยาที่เตรียมโดยการต้ม เช่น พืชสมุนไพรต้มกับน้ำจนเดือด ตั้งทิ้งไว้ประมาณ ๕-๑๐ นาที รินเอาเฉพาะส่วนน้ำมารับประทาน
defined daily dose (DDD)	ขนาดยากำหนดต่อวัน (ดีดีดี)	น. หน่วยของการวัดปริมาณการบริโภคยา ใช้เปรียบเทียบปริมาณการบริโภคยาระหว่างโรงพยาบาลหรือระหว่างประเทศ การคำนวณค่าขนาดยากำหนดต่อวันจะใช้ค่าเฉลี่ยของขนาดยาคงระดับ (average maintenance dose) ต่อวันในผู้ใหญ่ในข้อบ่งใช้หลักของยานั้น [ดู <i>maintenance dose</i> ประกอบ]
detoxification	การขจัดพิษ, การถอนพิษ	น. การทำลายฤทธิ์ยาหรือสารพิษในร่างกาย
diagnosis, pharmaceutical	การวินิจฉัยทางเภสัชกรรม	น. กระบวนการที่เป็นระบบในการสืบค้นปัญหาทางยาของผู้ป่วย หมายถึงตั้งแต่การสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล หากพบปัญหา นำมาจัดลำดับความสำคัญ พร้อมหาวิธีแก้ไขหรือป้องกันปัญหาดังกล่าว โดยตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย
DIS (drug information service)	ดีไอเอส (การบริการเภสัชสนเทศ)	น. การที่เภสัชกรให้บริการข้อมูลยา พิษวิทยา และผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่น ๆ ข้อมูลที่ให้บริการต้องผ่านการประเมินความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ปราศจากอคติ และมีหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ กิจกรรมการบริการมีหลายรูปแบบ เช่น การตอบคำถามแก่บุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วย และผู้สนใจ การสนับสนุนข้อมูลแก่คณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด การประเมินการใช้ยา การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้
dosage form, liquid	รูปแบบยาของเหลว	น. รูปแบบเภสัชภัณฑ์ที่อยู่ในสถานะของเหลว มีทั้งชนิดใช้ภายในและใช้ภายนอก เช่น ยาน้ำใส ยาน้ำเชื่อม ยาอิลิกเซอร์ ยาแขวนตะกอน ยาอิมัลชัน รูปแบบยาที่ใช้ภายในให้โดยการรับประทานหรือโดยการฉีด
dosage form, semisolid	รูปแบบยากึ่งแข็ง	น. รูปแบบเภสัชภัณฑ์ที่มีสถานะอยู่ระหว่างของแข็งและของเหลว เช่น ขี้ผึ้ง ครีม เจล ส่วนใหญ่เป็นยาใช้ภายนอกสำหรับทาผิวเพื่อให้ยาออกฤทธิ์เฉพาะที่ บางชนิดอาจออกฤทธิ์ทั่วกาย
dosage form, solid	รูปแบบยาของแข็ง	น. รูปแบบเภสัชภัณฑ์ที่อยู่ในสถานะของแข็ง ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่ใช้ภายในโดยการรับประทาน เช่น ยาเม็ด ยาเม็ดกลม แคปซูล ยาผง แกรนูล เพลเลต บางรูปแบบใช้ภายนอก เช่น ยาผงโรยผิวหนึ่ง

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
dose, defined daily (DDD)	ขนาดยาที่กำหนดต่อวัน (ดีดีดี)	น. หน่วยของการวัดปริมาณการบริโภคยา ใช้เปรียบเทียบปริมาณการบริโภคยาระหว่างโรงพยาบาลหรือระหว่างประเทศ การคำนวณค่าขนาดยาที่กำหนดต่อวันจะใช้ค่าเฉลี่ยของขนาดยาคงระดับ (average maintenance dose) ต่อวันในผู้ใหญ่ในข้อบ่งใช้หลักของยาชนิดนั้น <i>[ดู maintenance dose ประกอบ]</i>
drug, crude	เครื่องยา	น. ตัวยาในลักษณะที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ ยังไม่ถูกดัดแปลง มักได้จากสมุนไพร ได้แก่ พืช สัตว์ และแร่ธาตุ รวมถึงสิ่งสกัดหยาบ สิ่งซึมเยิ้มข้น (exudate) สารที่เตรียมได้จากสมุนไพร เช่น แป้ง ไข น้ำมัน
drug formulary	รายการตำรับยา	น. ชื่อและรายละเอียดของยาที่มีใช้ในโรงพยาบาล หรือในประเทศ ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ชื่อสามัญทางยา ชื่อการค้า รูปแบบยา ความแรง ขนาดยา ข้อห้ามใช้และข้อจำกัดในการใช้ยา
drug information	เภสัชสนเทศ	น. ข้อมูลเกี่ยวกับยา ทั้งด้านเภสัชการ เช่น แหล่งที่มาของยา สมบัติของยา เทคโนโลยีการผลิตยา และด้านการบำบัดรักษา เช่น ข้อบ่งใช้ ขนาดยา อาการไม่พึงประสงค์จากยา ค่าเตือน คำแนะนำในการใช้ยา
drug information service (DIS)	การบริการเภสัชสนเทศ (ดีไอเอส)	น. การที่เภสัชกรให้บริการข้อมูลยา พิษวิทยา และผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่น ๆ ข้อมูลที่ให้บริการต้องผ่านการประเมินความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน ปราศจากอคติ และมีหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ กิจกรรมการบริการมีหลายรูปแบบ เช่น การตอบคำถามแก่บุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วย และผู้สนใจ การสนับสนุนข้อมูลแก่คณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด การประเมินการใช้ยา การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้
drug misadventure	อุบัติเหตุจากยา	น. ปรากฏการณ์ที่เป็นความผิดพลาดจากการใช้ยา ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยเมื่อมีการใช้ยาเพื่อบำบัดรักษา หรือเกิดเมื่อผู้ป่วยไม่ได้รับยาที่ควรได้รับ ผลที่เกิดอาจมีความรุนแรงตั้งแต่น้อยจนถึงมากที่สุด คือทำให้ผู้ป่วยพิการหรือเสียชีวิต สาเหตุของอุบัติเหตุจากยาที่พบบ่อย เช่น อาการไม่พึงประสงค์จากยา ความคลาดเคลื่อนเหตุการณ์การใช้ยา <i>[มีความหมายเหมือนกับ medication misadventure]</i>
drug monitoring	การตรวจติดตามการใช้ยา	น. การเฝ้าระวังและติดตามผลการใช้ยาของผู้ป่วยด้านประสิทธิภาพการ รักษา ปฏิกิริยาระหว่างยา อาการไม่พึงประสงค์จากยา ตลอดจนการใช้ยาตามคำแนะนำ <i>[ดู adverse drug reaction, drug interaction ประกอบ]</i>
drug profile	๑. บันทึกการใช้ยาของผู้ป่วย	น. ข้อมูลการใช้ยาของผู้ป่วยแต่ละรายที่รวบรวมและบันทึกไว้ตั้งแต่เริ่มใช้ยา มักประกอบด้วย ชื่อยา รูปแบบยา ความแรง ขนาดยา วันที่เริ่มใช้ จำนวนที่ใช้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการติดตามผลการใช้ยาของผู้ป่วย และลดความคลาดเคลื่อนเหตุการณ์การใช้ยา <i>[มีความหมายเหมือนกับ medication profile]</i>
	๒. ข้อมูลสมบัติของยา	น. รายละเอียดต่าง ๆ ของยา เช่น ชื่อสามัญ ชื่อทางเคมี สูตรโครงสร้าง น้ำหนักโมเลกุล ค่าการละลาย จุดหลอมเหลว ข้อบ่งใช้
drug screening	การตรวจคัดยา	น. การศึกษาผลการรักษาหรือพิษของยาในหลอดทดลองหรือในสัตว์ทดลอง เป็นการศึกษาเบื้องต้นเพื่อนำผลมาศึกษาในมนุษย์ต่อไป
drug therapy	การบำบัดด้วยยา, การรักษาด้วยยา	น. การใช้ยาเพื่อการบำบัดรักษา บรรเทาหรือป้องกันโรคและอาการผิดปกติต่าง ๆ <i>[มีความหมายเหมือนกับ drug treatment]</i>
drug treatment	การบำบัดด้วยยา, การรักษาด้วยยา	ดู drug therapy

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
drug use evaluation (DUE)	การประเมินการใช้ยา (ดียูอี)	น. กระบวนการประกันคุณภาพการใช้ยาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ยาอย่างเหมาะสม ปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย ส่วนใหญ่จะประเมินเฉพาะยาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหา เช่น ยาที่มีราคาแพง ยาที่อาจเกิดอันตรายร้ายแรงต่อผู้ป่วยหากใช้ไม่เหมาะสม <i>[มีความหมายเหมือนกับ drug utilisation evaluation และ drug utilization evaluation; ดู drug utilization review ประกอบ]</i>
drug utilisation evaluation (DUE)	การประเมินการใช้ยา (ดียูอี)	ดู drug use evaluation
drug utilisation review (DUR)	การทบทวนการใช้ยา (ดียูอาร์)	ดู drug utilization review
drug utilization evaluation (DUE)	การประเมินการใช้ยา (ดียูอี)	ดู drug use evaluation
drug utilization review (DUR)	การทบทวนการใช้ยา (ดียูอาร์)	น. การตรวจสอบปริมาณการสั่งใช้ยา และราคา ยา ต่อมาจึงมีการพัฒนาเป็นการประเมินการใช้ยา (ดียูอี) <i>[มีความหมายเหมือนกับ drug utilisation review; ดู drug use evaluation ประกอบ]</i>
DUE (drug use evaluation; drug utilisation evaluation; drug utilization evaluation)	ดียูอี (การประเมินการใช้ยา)	น. กระบวนการประกันคุณภาพการใช้ยาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ยาอย่างเหมาะสม ปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย ส่วนใหญ่จะประเมินเฉพาะยาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหา เช่น ยาที่มีราคาแพง ยาที่อาจเกิดอันตรายร้ายแรงต่อผู้ป่วยหากใช้ไม่เหมาะสม <i>[ดู drug utilization review ประกอบ]</i>
DUR (drug utilisation review; drug utilization review)	การทบทวนการใช้ยา (ดียูอาร์)	น. การตรวจสอบปริมาณการสั่งใช้ยา และราคา ยา ต่อมาจึงมีการพัฒนาเป็นการประเมินการใช้ยา (ดียูอี) <i>[ดู drug use evaluation ประกอบ]</i>
duration of action education, continuing pharmacy (CPE) ethnobotany	ช่วงเวลาออกฤทธิ์ การศึกษาต่อเนื่องทางเภสัชศาสตร์ (ซีพีอี) พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	น. ระยะเวลาออกฤทธิ์ของยาในร่างกายเมื่อให้ยาหนึ่งขนาดยา น. การศึกษาด้านเภสัชศาสตร์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ภายหลังสำเร็จการศึกษา จัดโดยหน่วยงานที่สภาเภสัชกรรมรับรอง กำหนดเป็นจำนวนหน่วยกิตของการประชุมวิชาการ หรือโดยวิธีอื่น น. สาขาหนึ่งของวิชาพฤกษศาสตร์ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมมนุษย์กับพืช ในแง่ของการนำพืชไปใช้เป็นปัจจัยสี่ในแต่ละวัฒนธรรม รวมไปถึงในด้านพื้นบ้าน ศาสนา ความเชื่อ และอื่น ๆ
evaluation, drug use (DUE)	การประเมินการใช้ยา (ดียูอี)	น. กระบวนการประกันคุณภาพการใช้ยาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้เกิดการใช้ยาอย่างเหมาะสม ปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย ส่วนใหญ่จะประเมินเฉพาะยาที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหา เช่น ยาที่มีราคาแพง ยาที่อาจเกิดอันตรายร้ายแรงต่อผู้ป่วยหากใช้ไม่เหมาะสม <i>[ดู drug utilization review ประกอบ]</i>
evaluation, drug utilisation (DUE)	การประเมินการใช้ยา (ดียูอี)	ดู drug use evaluation
evaluation, drug utilization (DUE)	การประเมินการใช้ยา (ดียูอี)	ดู drug use evaluation

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
extract	๑. สกัด, ละลายแยกออก ๒. ยาสกัด, สิ่งสกัด, สารสกัด	ก. แยกเอาตัวยาสสำคัญออกจากเครื่องยาด้วยตัวทำละลายที่เหมาะสม น. สารหรือยาในรูปแบบเข้มข้น เตรียมขึ้นจากการแยกเอาตัวยาสสำคัญออกจากเครื่องยาด้วยตัวทำละลายที่เหมาะสม แล้วระเหยตัวทำละลายออกจนหมดหรือเกือบทั้งหมด ได้เป็นสารสกัดหรือยาสกัดที่มีลักษณะแข็ง กึ่งแข็ง หรือเหลว
film former	สารก่อเกิดฟิล์ม	น. สารประเภทพอลิเมอร์ที่ใช้เป็นสารเคลือบในการเคลือบฟิล์มเภสัช ภัณฑ์ของแข็ง มีทั้งชนิดละลายน้ำได้และละลายน้ำไม่ได้ [ดู <i>film coating</i> ประกอบ]
fixed oil	น้ำมันระเหยยาก	น. น้ำมันที่ไม่ระเหยหรือระเหยได้ช้าเมื่อให้ความร้อน มักเป็นน้ำมันที่ได้จากพืช มีสถานะเป็นของเหลว มีส่วนประกอบหลักเป็นเอสเทอร์ของกรด ไขมันกับกลีเซอรอล
fluid bed technology	เทคโนโลยีฐานก่อกสภาพของไหล	น. วิธีการที่ทำให้เกิดฐานก่อกสภาพของไหลของอนุภาคของแข็ง โดยการ พ่นลมหรืออากาศผ่านก่องอนุภาคของแข็งขึ้นในแนวตั้ง จนกระทั่งอนุภาค เกิดการลอยตัวและเคลื่อนไหวเสมือนเป็นของไหล ในทางเภสัชกรรมใช้ เทคโนโลยีนี้ในการทำแท่ง การทำแกรนูล การเคลือบ และการทำเพลเลต [มีความหมายเหมือนกับ <i>fluidised bed technology</i> และ <i>fluidized bed technology</i>]
fluidextract	ยาสกัดเหลว	น. สารสกัดในรูปของเหลว เตรียมโดยการแยกเอาตัวยาสสำคัญออกจาก สมุนไพรด้วยตัวทำละลายซึ่งมักเป็นน้ำผสมกับแอลกอฮอล์ [ดู <i>extract</i> ประกอบ]
fluidised bed technology	เทคโนโลยีฐานก่อกสภาพของไหล	ดู <i>fluid bed technology</i>
fluidized bed technology	เทคโนโลยีฐานก่อกสภาพของไหล	ดู <i>fluid bed technology</i>
folk medicine	การแพทย์พื้นบ้าน	น. การดูแลสุขภาพโรคในกลุ่มชนด้วยวิธีการที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มัก เกี่ยวข้องกับการรักษาโดยใช้สมุนไพร พิธีกรรมไสยศาสตร์ โดยบุคคลใน ท้องถิ่น เช่น หมอผี หมอเมือง [มีความหมายเหมือนกับ <i>indigenous medicine</i> ; ดู <i>traditional medicine</i> ประกอบ]
former, film	สารก่อเกิดฟิล์ม	น. สารประเภทพอลิเมอร์ที่ใช้เป็นสารเคลือบในการเคลือบฟิล์มเภสัช ภัณฑ์ของแข็ง มีทั้งชนิดละลายน้ำได้และละลายน้ำไม่ได้ [ดู <i>film coating</i> ประกอบ]
formulary, drug	รายการตำรับยา	น. ชื่อและรายละเอียดของยาที่มีใช้ในโรงพยาบาล หรือในประเทศ ส่วน ใหญ่ประกอบด้วย ชื่อสามัญทางยา ชื่อการค้า รูปแบบยา ความแรง ขนาด ยา ข้อห้ามใช้และข้อจำกัดในการใช้ยา
GCP (Good Clinical Practice)	จีซีพี (วิธีปฏิบัติที่ดีทางคลินิก)	น. มาตรฐานสากลสำหรับการออกแบบ ดำเนินการ ติดตาม ตรวจสอบ บันทึก วิเคราะห์ และรายงานการวิจัยทางคลินิก ซึ่งรับประกันว่า ผลการวิจัยถูกต้องและเชื่อถือได้ และอาสาสมัครได้รับการคุ้มครอง
Good Clinical Practice (GCP)	วิธีปฏิบัติที่ดีทางคลินิก (จีซีพี)	น. มาตรฐานสากลสำหรับการออกแบบ ดำเนินการ ติดตาม ตรวจสอบ บันทึก วิเคราะห์ และรายงานการวิจัยทางคลินิก ซึ่งรับประกันว่า ผลการวิจัยถูกต้องและเชื่อถือได้ และอาสาสมัครได้รับการคุ้มครอง
Good Pharmacy Practice (GPP)	วิธีปฏิบัติที่ดีทางเภสัชกรรม (จีพีพี)	น. แนวทางสำหรับการประกันคุณภาพในงานเภสัชกรรมโรงพยาบาล เภสัชกรรมชุมชน และศูนย์บริการสุขภาพอื่น ๆ

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
GPP (Good Pharmacy Practice)	จีพีพี (วิธีปฏิบัติที่ดีทางเภสัชกรรม)	น. แนวทางสำหรับการประกันคุณภาพในงานเภสัชกรรมโรงพยาบาล เภสัชกรรมชุมชน และศูนย์บริการสุขภาพอื่น ๆ
HA (hospital accreditation)	เอชเอ (การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล)	น. กระบวนการประเมินตนเองและประเมินโดยองค์กรภายนอก เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด และเพื่อให้โรงพยาบาลมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
hospital accreditation (HA)	การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (เอชเอ)	น. กระบวนการประเมินตนเองและประเมินโดยองค์กรภายนอก เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด และเพื่อให้โรงพยาบาลมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
hospital pharmacy	เภสัชกรรมโรงพยาบาล	น. สาขาหนึ่งของการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม เป็นการบริการเภสัชกรรมที่โรงพยาบาล โดยเภสัชกรมีหน้าที่คัดเลือก จัดหา ผลิตกระจายยา ส่งมอบยา ให้คำปรึกษาด้านยา ตรวจติดตามการใช้ยาในผู้ป่วย และให้บริการข้อมูลด้านยา
indigenous medicine	การแพทย์พื้นบ้าน	ดู <i>folk medicine</i>
ingredient, active	๑. สารออกฤทธิ์, สารมีฤทธิ์ ๒. ตัวยาหลัก, ตัวยาสำคัญ	น. สารที่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา หรือสารที่ส่งผลต่อโครงสร้างหรือการทำงานของอวัยวะในร่างกายคนหรือสัตว์ ใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา ป้องกันโรคและอาการต่าง ๆ น. ส่วนประกอบในตำรับยาซึ่งทำหน้าที่เป็นสารออกฤทธิ์ [มีความหมายเหมือนกับ <i>active constituent</i> และ <i>active principle</i>]
latex	๑. เลเทกซ์ ๒. น้ำยาง	น. ระบบกระจายซึ่งประกอบด้วยอนุภาคพอลิเมอร์ที่มีขนาดเล็กกว่า ๑ ไมครอนแขวนลอยอยู่ในน้ำ มีลักษณะขุ่นขาวคล้ายน้ำนม แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ เลเทกซ์แท้ ซึ่งผลิตโดยการสังเคราะห์ และเลเทกซ์เทียม ซึ่งผลิตโดยการทำอิมัลชัน ในทางเภสัชกรรมใช้เลเทกซ์ในการเคลือบฟิล์มอาศัยน้ำ [ดู <i>aqueous-based film coating, pseudolatex</i> และ <i>true latex ประกอบ</i>] น. ยางไม้สดหรือยางเหลวที่เกิดตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จากเมแทบอลิซึมของพืชบางชนิด เช่น ยางพารา มีลักษณะเป็นของเหลวขุ่น มักมีสีขาว บางชนิดมีพิษ ประกอบด้วยสารอินทรีย์หลายชนิด เช่น กัม เรซิน น้ำมัน ไช
latex, synthetic	เลเทกซ์สังเคราะห์	ดู <i>true latex</i>
latex, true	เลเทกซ์แท้	น. ระบบกระจายซึ่งประกอบด้วยอนุภาคพอลิเมอร์ที่มีขนาดเล็กกว่า ๑ ไมครอนแขวนลอยอยู่ในน้ำ มีลักษณะขุ่นขาวคล้ายน้ำนม ผลิตโดยการสังเคราะห์จากมอนอเมอร์ในกรรมวิธีการเกิดพอลิเมอร์แบบอิมัลชัน (emulsion polymerization) เช่น เลเทกซ์ของพอลิเมอร์อะคริลิก ในทางเภสัชกรรมใช้เลเทกซ์แท้ในการเคลือบเภสัชภัณฑ์ของแข็ง [มีความหมายเหมือนกับ <i>synthetic latex</i> ; ดู <i>pseudolatex ประกอบ</i>]
laxative	ยาระบาย	น. ยาที่ช่วยให้ลำไส้ขับอุจจาระออกเร็วขึ้น อาจออกฤทธิ์โดยวิธีต่าง ๆ เช่น กระตุ้นการบีบรัด (peristalsis) ของลำไส้ เพิ่มกากอาหาร หล่อลื่น หรือทำให้อุจจาระนุ่ม

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
laxative, bulk	ยาระบายเพิ่มกาก	น. ยาระบายอย่างอ่อน ออกฤทธิ์โดยเพิ่มปริมาณกากอาหารและช่วยอุ้ม น้ำไว้ในลำไส้ใหญ่ กระตุ้นให้เกิดการบีบรัด (peristalsis) และไล่กาก อาหารออก [ดู <i>peristalsis</i> ประกอบ]
liquid dosage form	รูปแบบยาของเหลว	น. รูปแบบเภสัชภัณฑ์ที่อยู่ในสถานะของเหลว มีทั้งชนิดใช้ภายในและใช้ ภายนอก เช่น ยาน้ำใส ยาน้ำเชื่อม ยาอิลิกเซอร์ ยาแขวนตะกอน ยา อิมัลชัน รูปแบบยาที่ใช้ภายในให้โดยการรับประทานหรือโดยการฉีด
long-term care	การบริบาลระยะยาว, การ ดูแลระยะยาว	น. การให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรังซึ่งช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ รวมถึงการฟื้นฟูสุขภาพ การดูแลแบบบรรเทาอาการ (palliative care) และการดูแลแบบประคับประคอง (supportive care)
lotion	โลชั่น	น. รูปแบบยาของเหลวชนิดหนึ่ง จัดเป็นระบบกระจาย (disperse system) ประกอบด้วยเฟสน้ำและเฟสน้ำมัน โดยมีเฟสน้ำในสัดส่วนสูงจึงมีลักษณะ เป็นของเหลวและไหลเทได้ ใช้ภายนอกสำหรับทาผิว โลชั่นอาจมีตัวยา สำคัญหรือไม่มีตัวยา เช่น โลชั่นที่ใช้เป็นเครื่องสำอางต่าง ๆ ในอีกกรณี หนึ่ง โลชั่นประกอบด้วยผงยากระจายอยู่ในน้ำ เช่น คาลาไมนโลชั่น (calamine lotion)
maceration	การดอง	น. การเตรียมยาสกัดหรือสารสกัดโดยแช่เครื่องยาที่ต้องการสกัด เช่น ชิ้นส่วนของพืชสมุนไพรไว้ในน้ำมันพืช เหล้า หรือตัวทำละลายอินทรีย์อื่น ๆ ที่ละลายตัวยาสกัดออกมาได้
managed care	การบริบาลภายใต้ระบบ จัดการ, การดูแลภายใต้ระบบ จัดการ	น. ระบบการดูแลสุขภาพที่ควบคุมการใช้บริการและค่าใช้จ่าย โดยมี เป้าหมายให้การบริการดูแลสุขภาพมีความเหมาะสมและคุ้มค่า
marumizer	เครื่องทำเม็ดทรงกลม	ดู <i>spheronizer</i>
MDI (metered-dose inhaler)	เอ็มดีไอ (ยาสูดกำหนดขนาด)	น. อุปกรณ์นำส่งยาในรูปละอองลอยเข้าสู่ปอด โดยให้ขนาดยาเท่ากันทุก ครั้ง อุปกรณ์ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ส่วนภาชนะทรงกระบอกซึ่งบรรจุ ตัวยารวมกับสารขับเคลื่อน และส่วนหัวพ่น อุปกรณ์นี้ใช้มากสำหรับบรรเทา อาการโรคหืด และโรคทางเดินหายใจอื่น ๆ
medication adherence	การใช้ยาตามคำแนะนำ	น. ความตั้งใจหรือความสามารถของผู้ป่วยที่จะปฏิบัติตามกระบวนการใช้ ยาให้ถูกต้อง นอกจากการใช้ยาชนิด ถูกขนาด ถูกเวลา ถูกต้อง ตามแผนกำหนดการใช้ยาแล้ว ยังหมายรวมถึง การมาตามนัดที่แพทย์ หรือเภสัชกรกำหนด การดูแลเรื่องอาหาร การออกกำลังกาย ตลอดจนการ รักษาอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องเป็นความตกลงร่วมกันระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์หรือ เภสัชกร [มีความหมายเหมือนกับ <i>medication concordance</i>]
medication concordance	การใช้ยาตามคำแนะนำ	ดู <i>medication adherence</i>
medication misadventure	อุบัติเหตุจากยา	ดู <i>drug misadventure</i>
medication profile	บันทึกการใช้ยาของผู้ป่วย	ดู <i>drug profile</i> ๑.
medicinal	-ยา	ว. เกี่ยวกับยา หรือมีสมบัติทางยา
medicine, alternative	การแพทย์ทางเลือก	น. ระบบการวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันโรค ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก แนวคิดและวิธีการที่แตกต่างไปจากการแพทย์แผนปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การใช้สมุนไพร การฝังเข็ม สุนัขบำบัด การแพทย์อายุรเวท ฯลฯ

(ต่อ)

ศัพท์	ศัพท์บัญญัติ	คำอธิบาย
medicine, Ayurvedic	การแพทย์อายุรเวท	น. รูปแบบหนึ่งของการแพทย์ทางเลือกซึ่งเป็นระบบการแพทย์แผนโบราณของอินเดีย ให้การรักษาทั้งทางกาย ใจ และจิตวิญญาณแบบองค์รวม โดยเน้นที่การควบคุมอาหาร การรักษาด้วยสมุนไพร การออกกำลังกาย การทำสมาธิ การกำหนดลมหายใจ และการนวดกดจุด
medicine, folk	การแพทย์พื้นบ้าน	น. การดูแลรักษาโรคในกลุ่มชนด้วยวิธีการที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มักเกี่ยวข้องกับการรักษาโดยใช้สมุนไพร พิธีกรรมไสยศาสตร์ โดยบุคคลในท้องถิ่น เช่น หมอผี หมอเมือง <i>[มีความหมายเหมือนกับ indigenous medicine; ดู traditional medicine ประกอบ]</i>
medicine, indigenous	การแพทย์พื้นบ้าน	ดู <i>folk medicine</i>
metabolism	กระบวนการสร้างและสลาย, เมแทบอลิซึม	น. ผลรวมของกระบวนการสร้างเสริม (anabolism) และกระบวนการแยกสลาย (catabolism) <i>[ดู anabolism และ catabolism ประกอบ]</i>
metabolite	สารในกระบวนการสร้างและสลาย, เมแทบอไลต์	น. สารที่ผลิตขึ้นในกระบวนการสร้างและสลาย (metabolism) <i>[ดู metabolism ประกอบ]</i>
metered-dose inhaler (MDI)	ยาสูดกำหนดขนาด (เอ็มดีไอ)	น. อุปกรณ์นำส่งยาในรูปละอองลอยเข้าสู่ปอด โดยให้ขนาดยาเท่ากันทุกครั้ง อุปกรณ์ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ส่วนภาชนะทรงกระบอกซึ่งบรรจุตัวยารวมกับสารขับเคลื่อน และส่วนหัวพ่น อุปกรณ์นี้ใช้มากสำหรับบรรเทาอาการโรคหืด และโรคทางเดินหายใจอื่น ๆ
method, analytical	วิธีวิเคราะห์	น. กระบวนการที่ใช้ในการแสดงลักษณะเฉพาะ (characterization) การหาปริมาณ (assay) และ/หรือการแยก (separation) สารผสม สารประกอบ วัตถุต่าง ๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อยของสารนั้น
misadventure, drug	อุบัติเหตุจากยา	น. ปรากฏการณ์ที่เป็นความผิดพลาดจากการใช้ยา ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยเมื่อมีการใช้ยาเพื่อบำบัดรักษา หรือเกิดเมื่อผู้ป่วยไม่ได้รับยาที่ควรได้รับ ผลที่เกิดอาจมีความรุนแรงตั้งแต่น้อยจนถึงมากที่สุด คือทำให้ผู้ป่วยพิการหรือเสียชีวิต สาเหตุของอุบัติเหตุจากยาที่พบบ่อย เช่น อาการไม่พึงประสงค์จากยา ความคลาดเคลื่อนเหตุการณ์การใช้ยา <i>[มีความหมายเหมือนกับ medication misadventure]</i>
misadventure, medication	อุบัติเหตุจากยา	ดู <i>drug misadventure</i>
mixture, stomachic	ยารธาตุ, ยาเจริญอาหาร	น. ยาที่ช่วยเพิ่มความอยากอาหาร ช่วยย่อย ลดกรดในกระเพาะอาหาร ขับลม
modified release	-ปลดปล่อยแบบดัดแปร	ว. คำที่ใช้อธิบายลักษณะของการปลดปล่อยยาที่ต่างไปจากการปลดปล่อยยาแบบปกติ อันเป็นผลมาจากการใช้เทคนิคทางเภสัชกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนลักษณะการปลดปล่อยยา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ - ปลดปล่อยแบบชะลอ <i>[ดู delayed release ประกอบ]</i> และ -ปลดปล่อยแบบทยอย <i>[ดู sustained release ประกอบ]</i>
molded tablet	ยาเม็ดพิมพ์อัด	น. ยาเม็ดขนาดเล็กที่เตรียมโดยการอัดส่วนผสมลงในแม่พิมพ์ เป็นวิธีการเตรียมแบบโบราณ ยาเม็ดมีรูปร่างเป็นแท่งทรงกระบอกสั้น ๆ นำหนักเม็ดยาประมาณ ๓๐-๒๕๐ มิลลิกรัม มีลักษณะค่อนข้างอ่อน และมีความกรอบสูง ประกอบด้วยตัวยาสสำคัญและสารเพิ่มปริมาณที่ละลายน้ำได้ดี <i>[มีความหมายเหมือนกับ tablet triturate]</i>

(อ่านต่อฉบับหน้า)